

Огляд психічного здоров'я: Атлас Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) 2024 р. (*WHO Mental Health Atlas 2024*) — профіль України

Dr Fahmy Hanna (Д-р Фамі Ханна)
Підрозділ із питань психічного здоров'я та
зловживання психоактивними речовинами (MSD)
ВООЗ, Женева

Атлас психічного здоров'я: моніторинг реалізації Комплексного плану заходів у сфері психічного здоров'я на 2013–2020–2030 рр.

Завдання

- 1 Зміцнення й посилення ефективності лідерства й управління у сфері психічного здоров'я
- 2 Надання комплексних, інтегрованих і чуйних послуг у сферах психічного здоров'я та соціального захисту на рівні громад
- 3 Впровадження стратегій зміцнення психічного здоров'я та профілактики психічних захворювань
- 4 Посилення інформаційних систем, доказової бази й досліджень у сфері психічного здоров'я

Серія «Атлас психічного здоров'я»:

призначена для збирання, аналізу й поширення даних про ресурси у сфері психічного здоров'я у світі, а саме про політики, плани, фінансування, надання допомоги, персонал, лікарські засоби та інформаційні системи

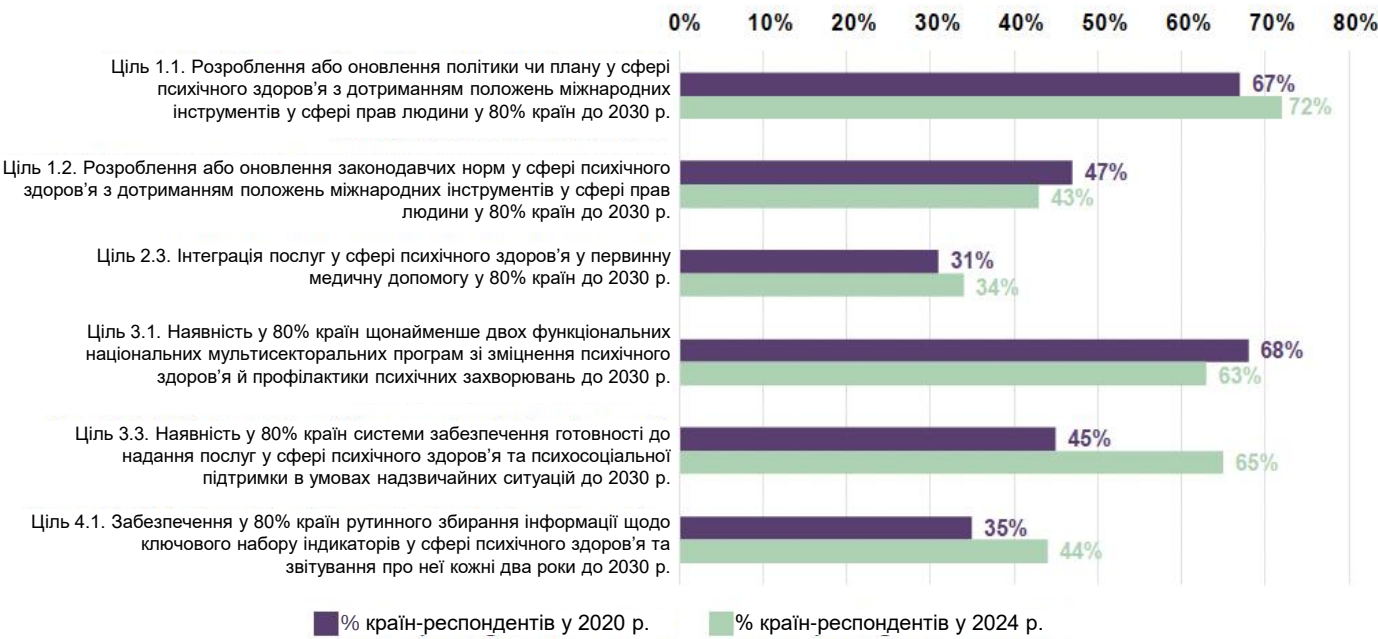
66-а сесія Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я (ВАОЗ) (2013 р.): інструмент для вимірювання прогресу в реалізації плану заходів у сфері психічного здоров'я ([рішення ВАОЗ A66,8 2013](#)) → Проект Атласу психічного здоров'я (MSD/BOO3)

72-а сесія ВАОЗ (2019 р.): подовження терміну реалізації плану заходів на 2013–2020 рр. до 2030 р. для узгодження з Цілями сталого розвитку [рішення ВАОЗ A72/76 2019](#)

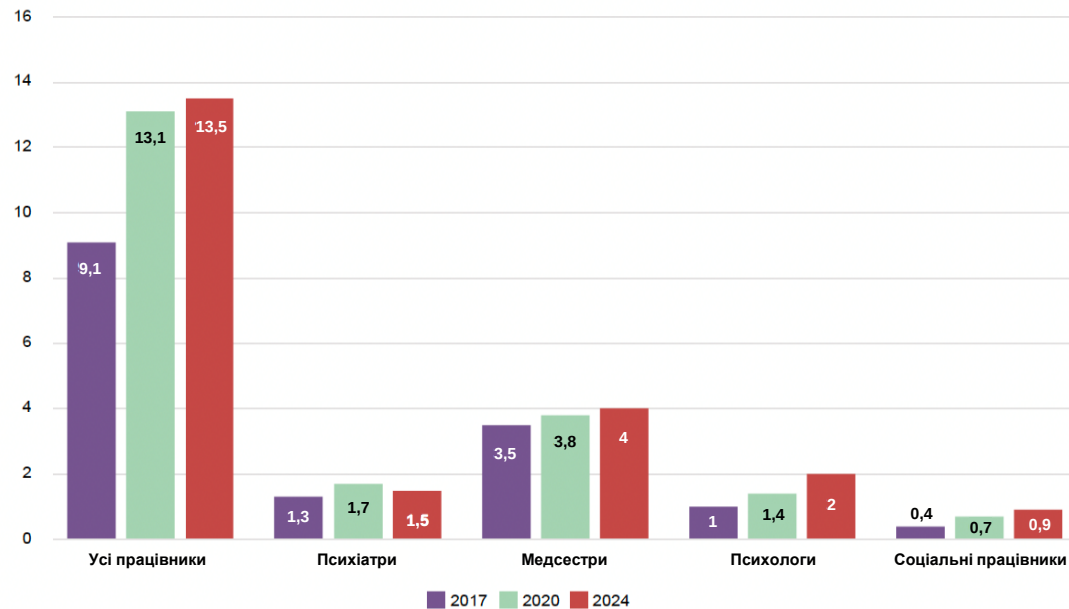
Цілі Комплексного плану заходів у сфері психічного здоров'я не досягнуті

Рисунок 1. Прогрес у досягненні національних і глобальних цілей у сфері психічного здоров'я, 2020–2024 рр. (відсоток країн-респондентів)

Людські та фінансові ресурси досі обмежені

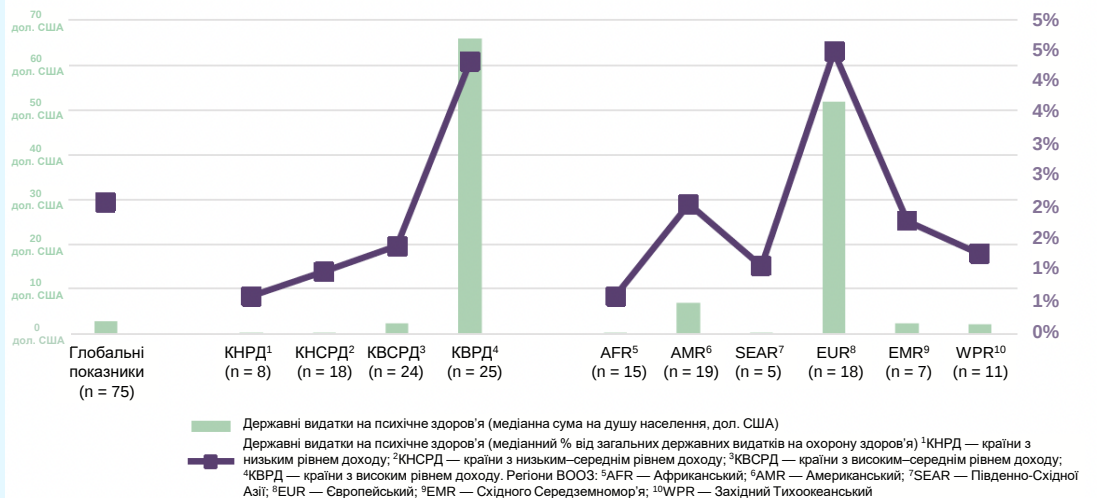
Рисунок 26. Персонал у сфері психічного здоров'я, 2017–2024 рр. (медіанна кількість на 100 000 населення)

Глобальна медіанна кількість спеціалізованого персоналу у сфері психічного здоров'я:
13,5 фахівців на 100 000 населення

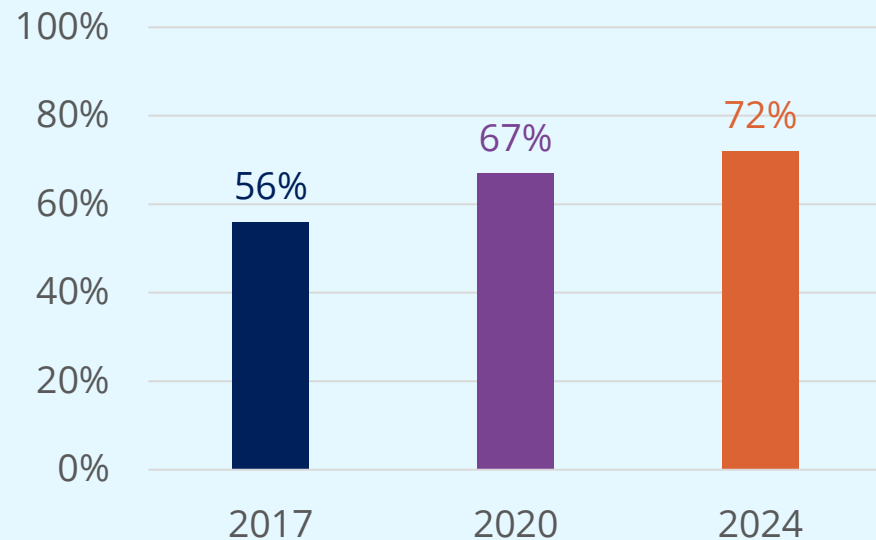
БЕЗ ЗМІН
ІЗ 2017 Р.

Рисунок 20. Державні видатки на психічне здоров'я, за рівнем доходу країн (класифікація Світового банку) та за регіонами ВООЗ

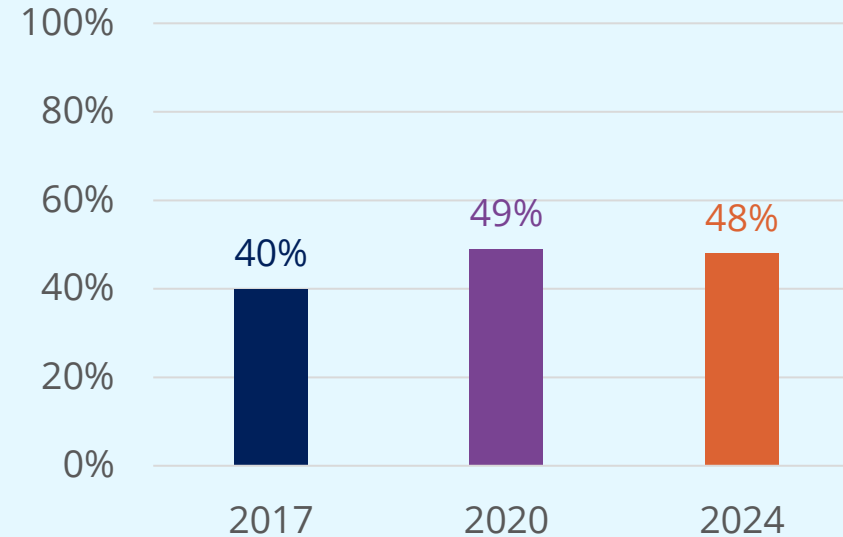

Медіанний рівень державних видатків на психічне здоров'я залишається на рівні лише **2%** від загального бюджету на охорону здоров'я

Збільшення відповідності політик щодо психічного здоров'я інструментам у сфері прав людини, але регрес у забезпеченні відповідності законодавства

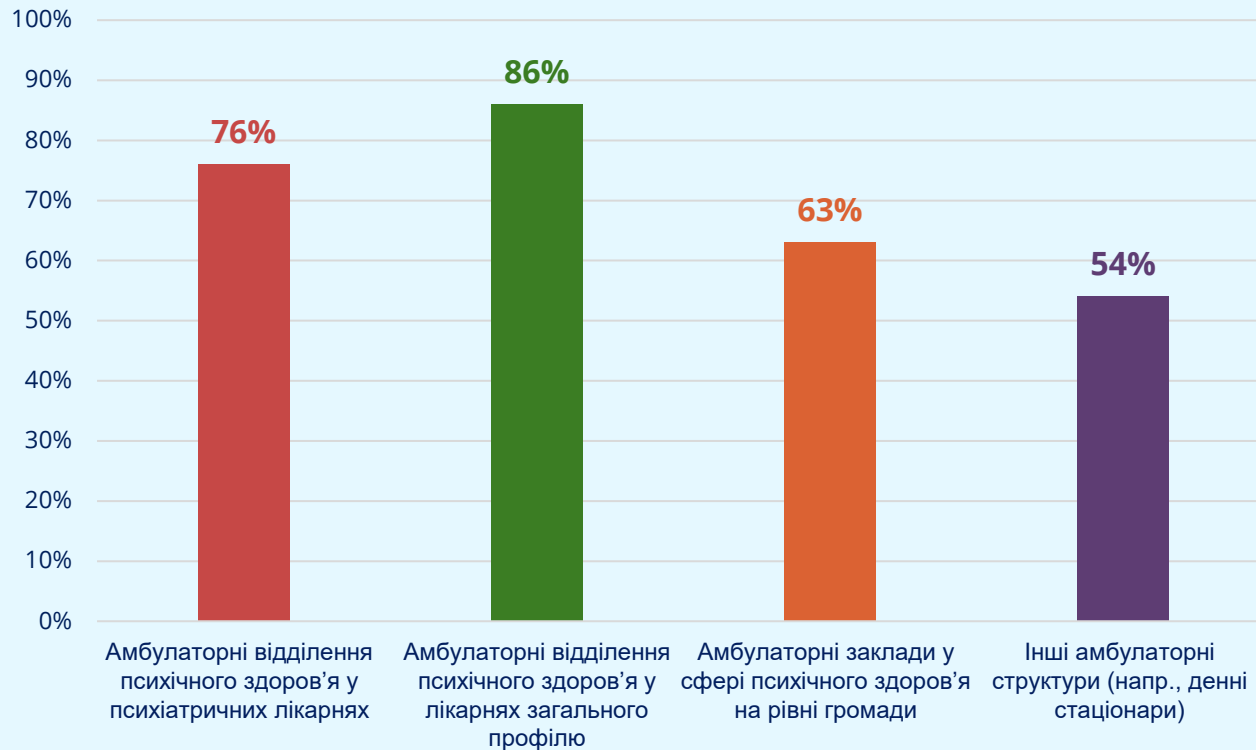

Повна відповідність політик і планів щодо психічного здоров'я інструментам у сфері прав людини згідно з наданою інформацією

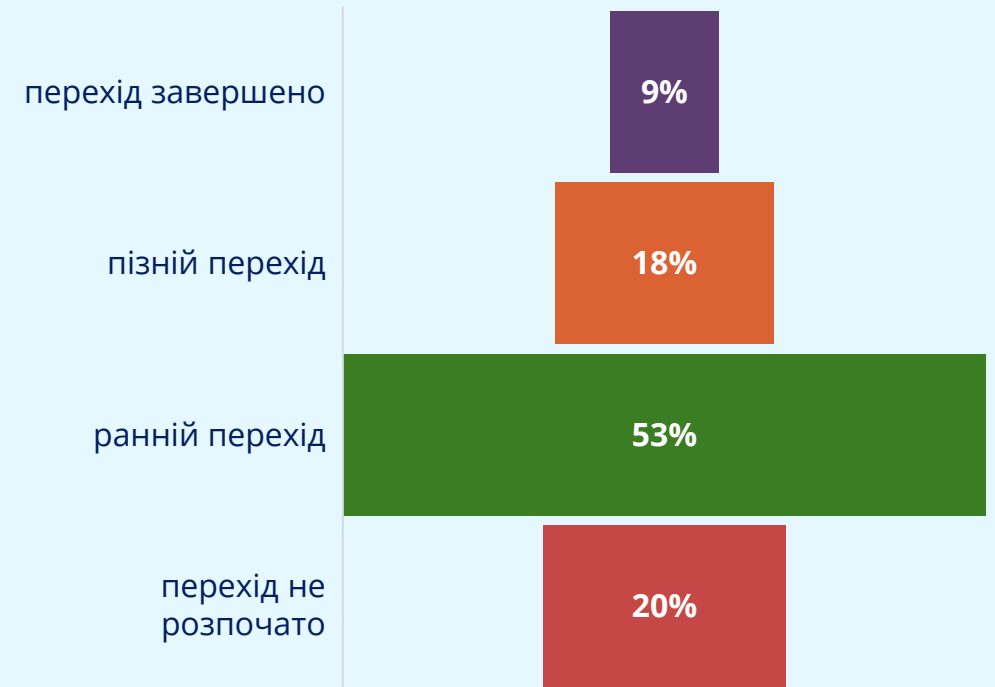

Відповідність законодавства щодо психічного здоров'я інструментам у сфері прав людини

Амбулаторні послуги доступні, однак їх реформування просувається повільно

Нааявність амбулаторних послуг у сфері психічного здоров'я, орієнтованих на дорослих

Темп переходу до послуг на рівні громади незадовільний

Менше ніж 10% країн повністю перейшли до моделей допомоги на рівні громади

48%

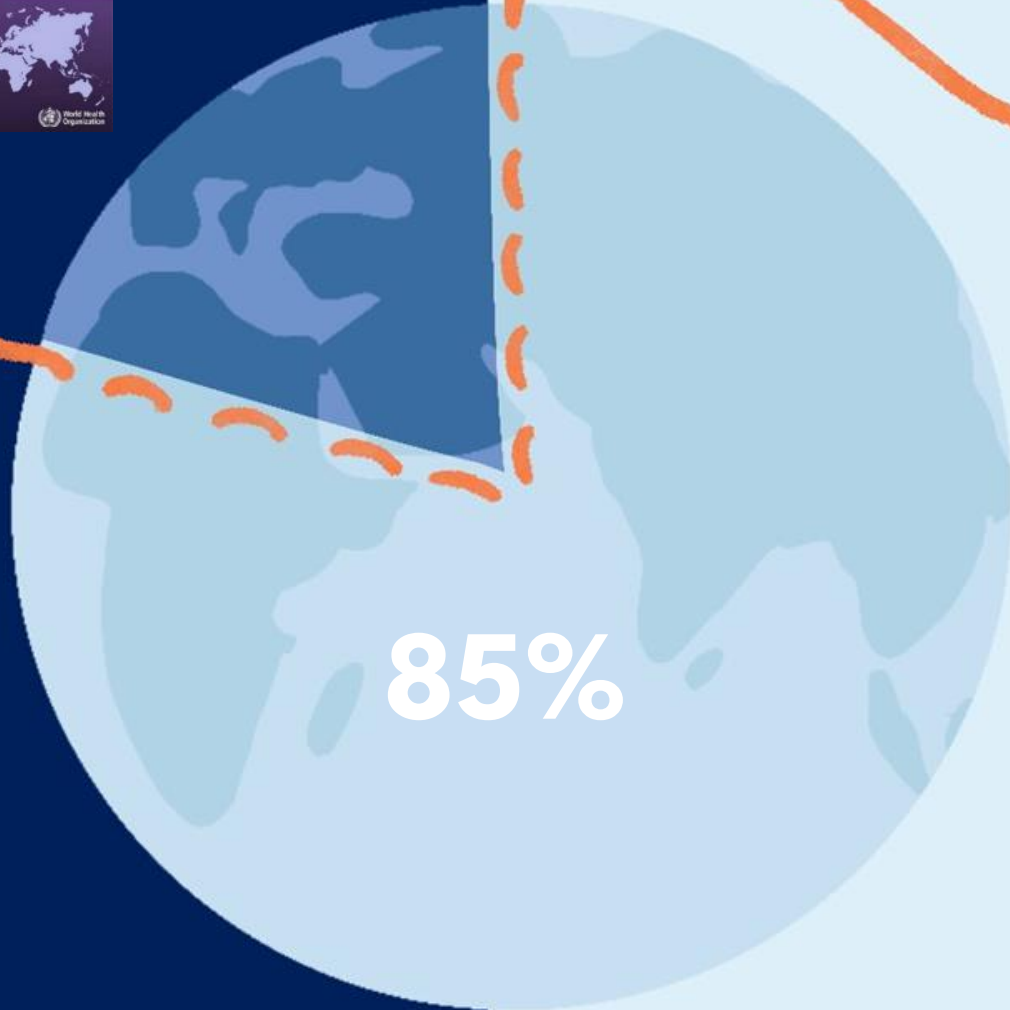
48% держав-членів інтегрують заходи у сфері психічного здоров'я і психосоціальної підтримки (ПЗПСП) у плани забезпечення готовності (у 2019 р. цей показник становив лише 28%)

Суттєве збільшення завдяки ініціативі ВООЗ «Build Better Before»*

*** глобальний семінар із розбудови потенціалу у поєднанні з багатосекторальними, повномасштабними, польовими симуляційними навчаннями**

- Ціль: розширити спроможності для забезпечення готовності та реагування у сфері ПЗПСП
- Контактна інформація: buildbetterbefore@who.int

**85% надзвичайних
ситуацій**
(понад 75% у
всіх регіонах ВООЗ)
**включають заходи з
ПЗПСР як складову
реагування**

**Україна зробила
унікальний крок!**

Резолюція ВАОЗ WHA-77 представляє зсув парадигми щодо інтеграції заходів у сфері психічного здоров'я у забезпечення готовності, реагування та відновлення під час усіх надзвичайних ситуацій — ініціатива, яку Україна запропонувала світові

World Health
Organization

SEVENTY-SEVENTH WORLD HEALTH ASSEMBLY
Agenda item 11.2

WHA77.3
1 June 2024

**Strengthening mental health and psychosocial
support before, during and after armed conflicts,
natural and human-caused disasters and
health and other emergencies**

The Seventy-seventh World Health Assembly,

“

У рамках 77 сесії ВАОЗ держави-члени підтримали заклик... включати заходи у сфері ПЗПСП як невід'ємну складову забезпечення готовності, реагування та відновлення під час усіх надзвичайних ситуацій і в усіх секторах

Схвалено

29 травня 2024 р.

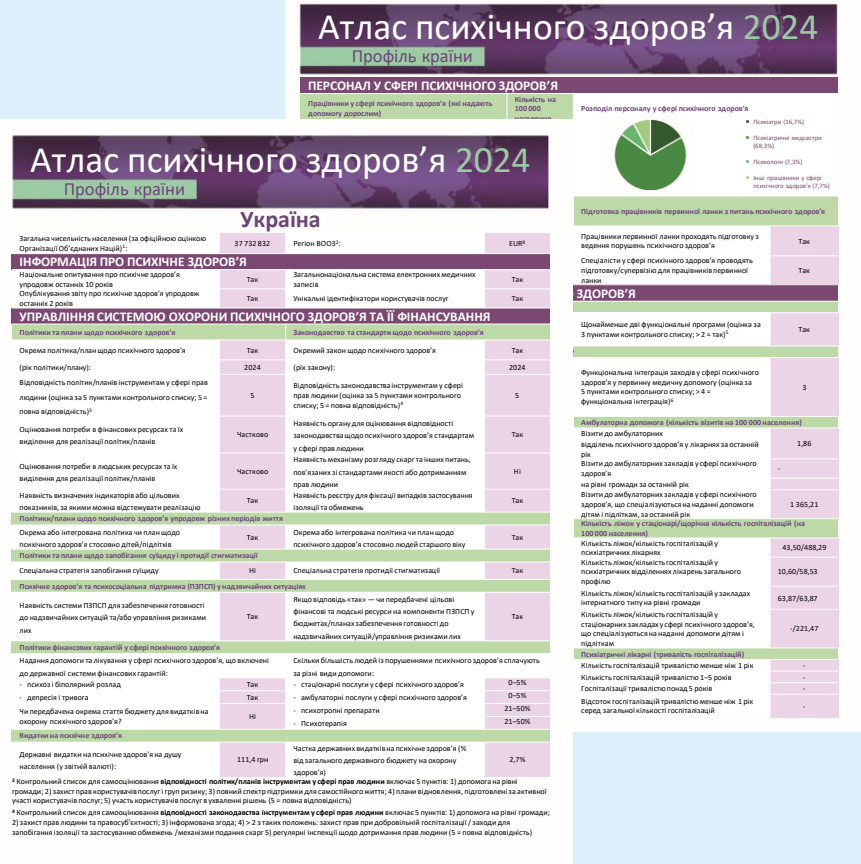
71%

71% гуманітарних надзвичайних ситуацій передбачають функціонування багатосекторального механізму координації заходів із ПЗПСП
(для порівняння, у 2019 р. цей показник склав 48%)

Україна має найбільшу координаційну групу з питань ПЗПСП в історії

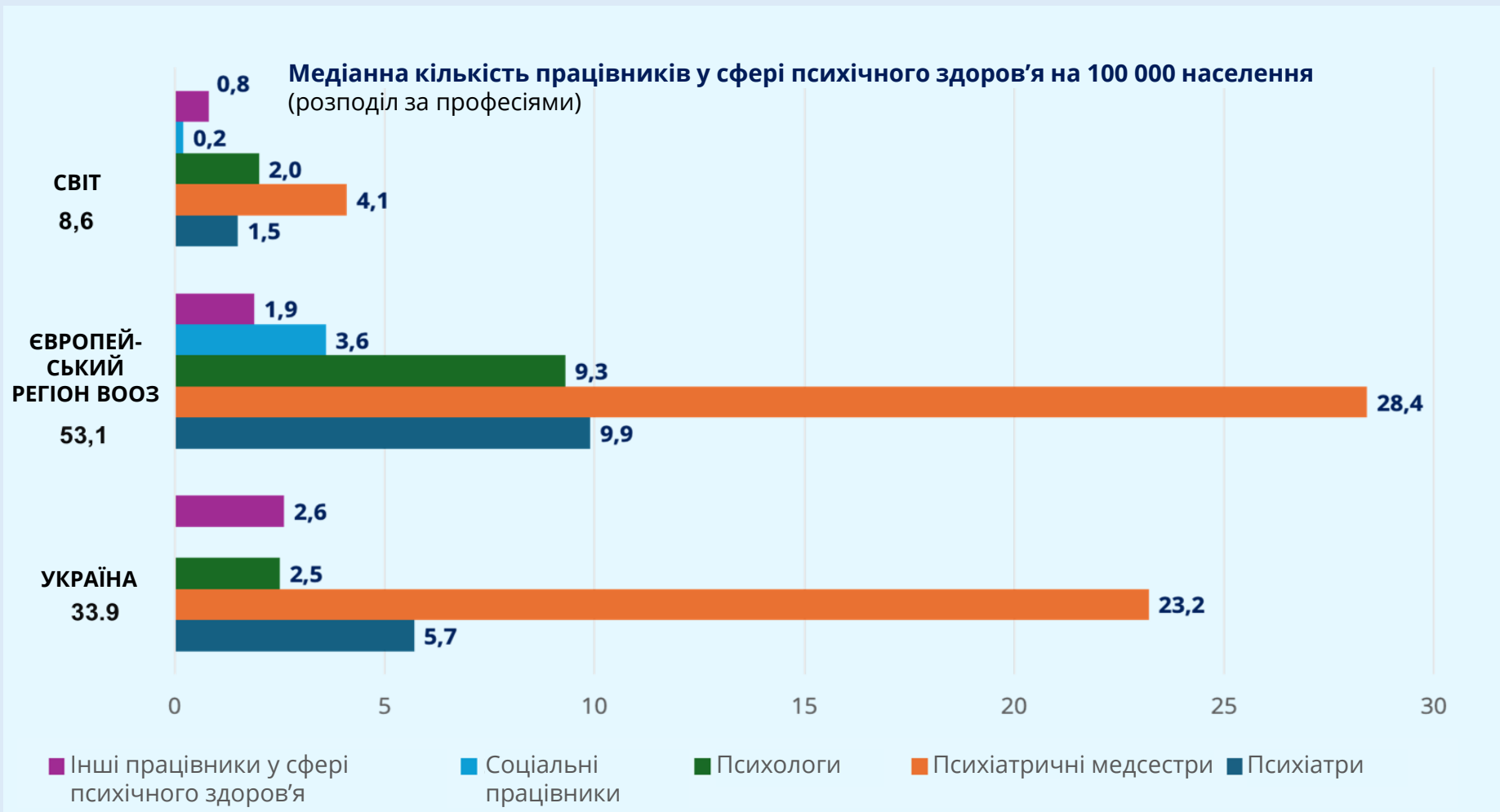
Профіль України в Атласі психічного здоров'я

- ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я
- УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЇЇ ФІНАНСУВАННЯ
- ПЕРСОНАЛ У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я
- ПРОГРАМИ ТА ПОСЛУГИ У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Медіанна кількість працівників у сфері психічного здоров'я на 100 000 населення (розподіл за професіями)

Світ 8,6 • Європейський регіон ВООЗ 53,1 • Україна 33,9

Висновок

Європейський регіон >
Україна > світ

УКРАЇНА — короткий огляд

Усього: 33,9 на 100 000 населення (медіана);
психіатричні медсестри: 23,2 — найбільша частка;
психіатри: 5,7;
соціальні працівники: 2,5;
інші працівники у сфері психічного здоров'я: 2,6.

Україна — Атлас психічного здоров'я 2024 р.: прогрес порівняно з цілями Комплексного плану заходів у сфері психічного здоров'я ВООЗ

Легенда: Досягнуто (узгодження/дотримання критеріїв) • У процесі • Позитивний сигнал

Ціль 1.1

Узгодження політик/планів із інструментами у сфері прав людини та їх оновлення

- Досягнуто (узгодження)
- Реалізація/забезпечення ресурсами — у процесі

Ціль 1.2

Узгодження законодавства з інструментами у сфері прав людини та його оновлення

- Досягнуто (узгодження)
- Реалізація/операціоналізація — у процесі

Ціль 2.3

Інтеграція послуг у сфері психічного здоров'я у первинну медичну допомогу

- Досягнуто (підтвердження функціональної інтеграції)

Ціль 3.1

Щонайменше дві функціональні програми зі зміцнення психічного здоров'я й профілактики психічних захворювань

- Досягнуто

Ціль 3.3

Система забезпечення готовності сфери ПЗПСП до надзвичайних ситуацій

- Досягнуто

Ціль 4.1

Регулярне повідомлення за ключовими індикаторами у сфері психічного здоров'я кожні 2 роки

- У процесі (національний звіт + цифрова медична інформаційна система)

 Позитивні сигнали та контекст (Атлас психічного здоров'я 2024 р., профіль України): державні фінансові гарантії охоплюють послуги у сфері психічного здоров'я; типові витрати «з кишені»: ≤ 5% — стаціонарна допомога та психотропні препарати, 21–50% — психотерапія та амбулаторна допомога. Державні видатки на психічне здоров'я ≈ 2,7% від загальних видатків на охорону здоров'я; ≈ 111,4 грн на душу населення. Наявність загальнонаціональних цифрових медичних записів та унікальних ідентифікаторів: так. Наявність окремої статті видатків бюджету на психічне здоров'я: ні.

Цілі Атласу психічного здоров'я ВООЗ — прогрес і подальші кроки (Україна)

Цілі 2.1 та 2.2 — огляд на 2023–2025 рр.

Довгий шлях попереду

Ціль 2.1 — охоплення послугами

Збільшення рівня охоплення порушень психічного здоров'я послугами щонайменше вдвічі до 2030 р.

Статус України: швидке нарощування потенціалу (мобільні мультидисциплінарні команди та центри життєстійкості)

Вимірювання охоплення вимагає регулярного повідомлення для підтвердження збільшення на $\geq 50\%$.

Значний прогрес

Ціль 2.2 — допомога на рівні громади

Збільшення у два рази кількості закладів у сфері психічного здоров'я на рівні громади у 80% країн до 2030 р.

Прогрес України — мультидисциплінарні команди у психіатричних лікарнях: 70 → 132 (+89%);

центри життєстійкості: 190 → 312 (+64%). Тенденція до подвоєння

Ситуація в Україні (2023–2025 рр.)

Психіатричні лікарні, які уклали договір за пакетом щодо надання психіатричної допомоги мультидисциплінарними командами: 70 → 132 (+89%)

Заклади охорони здоров'я загального профілю, на базі яких створені центри психічного здоров'я/мультидисциплінарні команди (2025 р.): 166

Центри життєстійкості (соціальний сектор): 190 → 312 (+64%)

Подальші дії (2025–2030 рр.)

Закріплення переходу до моделі надання допомоги на рівні громади: збільшення кількості мультидисциплінарних команд на базі закладів охорони здоров'я загального профілю для повного покриття областей; розвиток допомоги на нижчих рівнях і допомоги вдома.

Інтеграція медико-соціальних маршрутів: формалізація напрямлень між мультидисциплінарними командами та центрами життєстійкості; спільні ведення випадків та супервізія.

Вимірювання реального охоплення: впровадження індикатора 2.1 за Атласом ВООЗ у рутинні системи (Національної служби здоров'я України (НСЗУ)/ Міністерства соціальної політики); визначення вихідних показників за 2023 р. і проведення проміжного оцінювання у 2026 р.

Підтримка фінансування та персоналу: багаторічні пакети НСЗУ; гарантоване постачання лікарських засобів; утримання персоналу і безперервний професійний розвиток для членів мультидисциплінарних команд.